

Sadece “rızk” kelimesine ilişkin kavram çalışmasını nasıl yaptığıma dair örnektir.

Önce okuyalım:

*Hanna, çocuğu kundaklayıp, Beytül-Makdis'e götürerek, orada görevli bulunanlara teslim etti. Çocuğun gözetilmesi görevini Yahya (a.s)'nın babası Zekeriyya (a.s) üstüne aldı. Zira onun hanımı, Meryem'in teyzesi veya kardeşi idi (İbnül-Esir, a.g.e., I, 299; Ali Sabûnî, en-Nûbûvve vel-Enbiya, Dımaşk 1985, 201). Böylece Hz. Meryem, bir peygamber'in koruması altında yetişti. Zekeriyya (a.s) onun için mescidde özel bir yer (mihrab) tahsis etmişti. O burada sürekli ibadet ve dua ile meşgul olurdu. Yanına Zekeriyya (a.s)'dan başkası giremiyordu. Zekeriyya (a.s) yiyecek bir şeyler vermek için yanına girdiğinde, her defasında yiyeceklerle karşılaşılıyordu. Bu yiyecekler, yazın kış meyveleri ve kışın da bulunmayan yaz meyveleri idi. Allah Teâlâ, peygamber annesi yapacağı şerefli bir kadını bu şekilde rızıklandırılıyordu. **Olay Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır:***

“Rabbı onu, güzel bir şekilde kabul etti. Ve onu güzel bir şekilde yetiştirdi ve Zekeriyayı onun bakımına memur etti. Zekeriyya, Meryem'in bulunduğu mihraba her girdiğinde onun yanında yiyecek rızık buldu. Bu, sana nereden geldi ey Meryem!” dedi. Meryem; “O, Allah tarafındandır. Şüphesiz Allah dilediğini hesapsız bir şekilde rızıklandırır” dedi” (Alu İmran, 3/37).

Öncesinde zihnimizde bir hikaye inşa edip daha sonra işte bu olay “Kuran'ı Kerim'de şöyle anlatılır” demek, Kuran'ı anlamak mıdır?

Tüm meallerde Meryem'in yanındaki rızık konusunun “yiyecek/gıda/yeme içme” olarak anlaşıldığını görüyorum. Hatta “yazın kış meyveleri, kışın yaz meyveleri” diye de açıklamalar getirmişlerdir. Oysa ayetleri okuduğumuzda, “Kur'an bize bunu nede anlatıyor” diye sormak gerekiyor.

Önce ayetleri genel olarak nasıl meallemişler ve ne gibi dipnotlar düşmüşler kısaca göz atalım:

Zekeriyya, onun yanına, mâbede her girişinde orada bir rızık bulur ve «Ey Meryem, bu sana nereden geliyor?» der; o da: Bu, Allah tarafındandır. Allah, dilediğine sayısız rızık verir, derdi. Diyanet Vakfı Meali

Meal Açıklaması: Hz. Zekeriyya, Meryem'in yanına her girişinde çeşit çeşit taze meyveler görürdü. Bunlar o mevsimde o bölgede yetişmeyen meyvelerdi.

Zekeriya, ne zaman onu mâbedde ziyaret ettiyse yanında yiyeceklerle görür ve sorardı: "Ey Meryem, bunlar sana nereden geliyor?" Meryem: "Bunlar Allah'tandır; Allah, dilediğine hesapsız rızık bağışlar!" diye cevap verirdi. (Muhammed Esed Meali)

Meal Açıklaması: Müfessirlerin çoğu tarafından bu çerçevede nakledilmiş olan bütün menkıbelere rağmen, ne Kur'an'da, ne de herhangi bir sahih Hadis'de bu rızkın mucizevî bir kaynaktan geldiğine dair hiçbir işaret yoktur. Diğer taraftan Taberî, Hz. Zekeriya'nın yaşlanıp Hz. Meryem'i kendi imkanlarıyla destekleyemez hale gelmesi üzerine toplumun, üyelerinden biri vasıtasıyla bu sorumluluğu yüklenmeye karar verdiği ve bu kişinin Hz. Meryem'e günlük yiyecek taşıdığı şeklinde bir kıssa nakleder. Bu rivayet doğru olsun ya da olmasın, Hz. Meryem'in Hz. Zekeriya'ya cevabı, onun asıl Rızık Verici olarak Allah'a karşı duyduğu derin sorumluluk bilincini yansıtır.

Zekeriyya onun yanına Mâbede ne zaman girse beraberinde yiyecekler bulurdu. "Meryem! Bu yiyecekleri nereden buluyorsun? " deyince de o: "Bunlar Allah tarafından gönderiliyor. Muhakkak ki Allah dilediğine sayısız rızıklar verir. " derdi.

Meal Açıklaması: Hz. Meryem'e rızık geldiğini bildiren bu âyet, kerâmetin hak olduğuna delil teşkil etmektedir.

Whenever Zachariah went into the sanctuary where she was, he found that she had food. He said: O Mary! Whence cometh unto thee this (food)? She answered: It is from Allah. Allah giveth without stint to whom He will.

Bu meal notunun konusu Kuran'da Zekeriyya ile başlayan ve İsa ile biten büyük anlatının tüm yönlerini incelemek değil. Sadece "rızık" kelimesine odaklanacağım.

Ayette öne çıkan 2 kritik kelime var: "Mihrab" ve "Rızık".

Öncelikle şu soruyu sormak lazım. "Meryem'in sürekli yanında rızık olması" bilgisi bize neden veriliyor? Bu bilgi sadece o ayet içinde ve Meryem'in halini yüceltmek için verilen bir "olağanüstü hal/mucize" bilgisi midir, yoksa bu bilgi bize Kuran'da Zekeriyya ile başlayan ve İsa ile biten büyük anlatıyı anlayabilmemiz için verilen anahtarlardan birisi midir?

45:16 Andolsun, İsrailoğullarına el-Kitap, el-Hikmet ve nübüvvet verdik VE TAYYİBAT ile

RIZIKLANDIRDIK ve onları alemlere üstün kıldık.

Bu ayette açıkça görüyoruz ki RIZIK ile el-Kitap, el-Hikmet ve nübüvvet'in ilişkisi var. Buradaki kullanım bir mecaz değil; insanlar bu konuda yanılıyor, bu zaten Kuran'ın RIZIK kavramına Kuran boyunca yüklediği yegane anlam. RIZIK gördü iseniz; aklınıza vahiy, ilahi irtibat, kişinin gerçek ile çabalayarak açığa çıkardığı ve izlemesi gereken doğru bilgiler vb. konular gelsin.

42:38 Rablerinin çağrısı için gelirler, SALATI İKAME EDERLER, işleri kendi aralarında şura iledir ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler...

Ayette birden bire "servetinden harcama" konusuna geçiliyor değil. Salat sonucunda bir RIZIK elde ediyorsunuz. Bunu toplumun yararına kullanıyorsunuz. Buradaki salat kısmını "namaz kılmak" olarak anlayınca bizim rızık meselesi de yavaş yavaş mal/servet/ticaretten yeme-içme/yaz kış meyveleri konusuna doğru evriliyor ne yazık ki. (Kur'an kavramlarını bizzat Kur'an'dan yerli yerine oturturta oturturta ilerlememenin cezası bu. Rızığımız kesiliveriyor.)

40:13 O, size ayetlerini gösteriyor ve sizin için EL-SEMA'DAN rızık indiriyor (NÜZUL). İçten yönelenden başkası öğüt alıp-düşünmez.

Meallerde bu ayeti size gökten rızık indiriyor şeklinde okuyacaksınız. Ben bilerek EL(belirlilik takısı) + SEMA şeklinde bıraktım. Çünkü eğer RIZIK konusunu kavrarsanız bu sefer "nedir bu SEMA" demeye başlayacaksınız. Bunu "gökyüzü" olarak anlarsanız, "rızıkın sebebi olan yağmur, güneş ve hava kastedilmiştir " demeniz kaçınılmaz. Oysa ki NÜZUL kelimesi de ayette kullanılıyor; gördüğünüz gibi kavramlar birbirini destekleyerek tanımlıyor.

2:126 İbrahim de demişti ki: Ey Rabbim! Burayı emin bir belde yap, ehlinden Allah'a ve ahiret gününe inananları çeşitli SEMERELERLE RIZIKLANDIR. Allah buyurdu ki: Kim inkâr ederse onu az bir süre faydalandırır, sonra onu cehennem azabına sürüklerim. Ne kötü varılacak yerdir orası!

Ayeti "çeşitli meyvelerle besle" diye mealleyenler de var. İbrahim'in amacının bir tarım kenti kurmak olduğunu düşünmüyorsunuz umarım. İbrahim bir BEYT (ocak) kuruyor, bu ocakta salat edilecek ve insanlar salat'ın kazanımları ile rızıklanacaklar, amaç bu.

Tabi içerisinde rızık geçen tüm ayetleri tek tek yazmayacağım ama şu itiraz gelebilir: “Tamam bazı ayetlerde rızık bu manada ama bazı ayetlerde de bildiğimiz dünyevi rızıklar ile ilgili”. Mesela hangisi?

6:142 Hayvanlardan yük taşıyan ve (yünlerinden, tüylerinden) döşek yapılanları da (yaratan O’dur). Allah’ın size rızık olarak verdiklerinden yiyin ve şeytanın adımlarına uymayın. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır.

Mealleri okurken lütfen bol bol soru sorarak okuyun. Ayette “şeytanın adımlarını izlemeyin” diyor, yük taşıyan ve tüylerinden yatak yapılan hayvanlar ile şeytanın adımlarını izlemeyin uyarısının ilişkisi var mı? Burada EL-EN’AM kavramına “hayvan” demek bir yorum, bu kavramın da Kuran’dan çalışılması lazım, “tüylerinden döşek yapmak” da bir yorum. Konumuz yine RIZIK ancak kavramları oturtmayınca maalesef meallerde Kuran kavramları üzerinden değil de sözlük anlamları üzerinden bir dünya sunuluyor bizlere.

Konuya dönecek olursam;

Meryem yanında RIZIK buluyor. Bu RIZIK ile MİHRAP kavramının sıkı ilişkisi var. MİHRAP “harp” kökünden gelen bir kelime, şimdilik “harpveri” diyebiliriz. Camilerde imamın namaz kıldırıldığı oyuk ile ilgisi yok. Sözlüklere bakarsanız sunak, mabet karşılıklarını da kolaylıkla bulacaksınız. Kuran’daki kullanımı bunlar da değil.

Ayette “el-Mihrap” olarak belirlilik takısı ile kullanılan bu kavram, Kuran’da geçen “harp” kavramı ile ilgili. Sadece şu ayeti notlara ekleyip konuyu kapatacağım.

MERYEM 11: Bunun üzerine (Zekeriya) EL-MİHRAPTAN halkının karşısına çıktı. Onlara, sabah akşam tesbih etmelerini VAHYETTİ.

Burada geçen “vahyetti” ifadesini çoğu mealde göremeyeceksiniz, oysa kelime “vahiy”.

Başta belirttiğim gibi, Kuran’da Zekeriya ile başlayan ve İsa ile biten büyük anlatı mevcut ve bu anlatıyı mevcut hikayeden etkilenmeyerek ve tarihte olmuş bitmiş bir olayı çözmek amaçlı değil de ayetin bize ne söylediğini bulmaya çalışarak ilmek ilmek analiz etmek gerek. Bu notlar bunun bir parçası olsun. Meryem yanında meyve, gıda veya herhangi bir dünyalık değil

Kuran'ın bize öğrettiği, RIZIK ile rızıklanıyor.

Meryem'in yanındaki rızık bilgisi bize neden veriliyor diye sormuştum. Cevap "meyve verilmesi" ise konu buradan ileriye gitmez. Ama konu Kuran kavramı olan RIZIK ise, konu daha yeni başlıyor. İş İsa'ya kadar gidecek. Bu notlarda işin sadece bu kısmını göstermeye çalıştım.

Bu yazıda bu kadar.

Meallerde rızık konusunu çalışıp görüş paylaşmak isteyenler için mail adresim:

kuranincelemesi@gmail.com